

Overzicht inhoud website

Introtekst landingspagina website.....	4
Webpagina 1: Een toekomstbestendige leefomgeving: keuzes voor ruimte, water en bodem....	5
Ruimtelijke keuzes voor een toekomstbestendig Zuid-Holland	5
Ruimtelijke Koers	6
NOVEX Rotterdamse Haven	7
NOVEX Zuidelijke Randstad	7
NOVEX Groene Hart.....	8
Webpagina 2: Een betaalbare woning voor iedereen	10
Zet in op realisatie.....	10
De rol van woningcorporaties in het halen van de bouwopgave	10
Woningbouwvoorwaarden	11
Gebiedsontwikkeling Cortelande.....	12
Webpagina 3: Toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer.....	13
Openbaar vervoer.....	13
Webpagina 4: Bereikbaar Zuid-Holland	15
Nakomen afspraken aanpak hoofdwegennet.....	15
Investeer in de fiets	15
Langjarig inzetten op Minderhinder-aanpak.....	16
Investeer in verkeersveiligheid	16
Realiseer de Bodegravenboog.....	17
Maak het goederenspoor robuuster	17
Emissieloos wegen bouwen, verplaatsen en produceren	18
Webpagina 5: Een gezonde en veilige leefomgeving.....	20
Aanpak PFAS.....	20
Luchtkwaliteit	20
Luchtvaart	21
Goederenvervoer en binnenvaart	22
GNOE – Goederencorridor Noordoost-Europa	22

Webpagina 6: Toekomstbestendige landbouw en gezonde natuur	23
Tuinbouw	23
Klimaatadaptatie	24
Landbouwtransitie.....	25
Stikstof/SANE.....	26
Betrouwbaar water- en bodemsysteem	27
ZHPLG – Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied.....	28
Agrarisch natuurbeheer (ANB).....	28
Webpagina 7: Investeren in welvaart en een sterke economie	29
Brede welvaart	30
Human capital	30
Circulair Zuid-Holland.....	31
Dual-use & defensie.....	32
Unmanned Valley	33
Ruimtevaart.....	34
Laser-satellietcommunicatie	34
Digitale infrastructuur	35
Digitale maatschappij en digitaal bestuur	36
Gemeentefinanciën.....	37
Interbestuurlijke verhoudingen	38
Open overheid	38
Cultuurparticipatie	39
Erfgoed, ruimte en grote restauratieprojecten	40
Weerbaarheid politieke ambtsdragers	40
Webpagina 8: Energie en infrastructuur voor een betrouwbare toekomst.....	41
Netcongestie.....	41
Energie Innovatie	42
Regionale Energiestrategie & Elektriciteit (RES-E).....	43
Laadinfrastructuur (RAL/NAL)	44

Introtekst landingspagina website

Op 29 oktober 2025 ging Nederland naar de stembus om een nieuwe Tweede Kamer te kiezen. In de verkiezingscampagne kwamen veel thema's langs die ook voor de provincie belangrijk zijn, waaronder woningbouw, energie, stikstof en klimaat. Als een toekomstig kabinet werk wil maken van de uitdagingen waar we met zijn allen voor staan, is samenwerking tussen de Rijksoverheid en provincies de komende tijd onontbeerlijk. Daarom delen wij graag onze inzet op verschillende thema's met de onderhandelende partijen. Deze voorstellen zijn een handreiking om niet alleen in het proces van de kabinetsformatie, maar juist ook daarna, de samenwerking tussen de Rijksoverheid en de provincies verder te versterken.

Webpagina 1: Een toekomstbestendige leefomgeving: keuzes voor ruimte, water en bodem

Zuid-Holland staat voor een van de grootste ruimtelijke transformaties in haar geschiedenis. De ruimtelijke druk hier is de grootste van Nederland, en ondanks decennialang beleid is het Zuid-Hollandse aandeel in de nationale economie gedaald. De brede welvaart behoort tot de laagste van het land. Om die trend te keren, kiest Zuid-Holland voor kwaliteit: gezondheid, veiligheid, herstel van natuur en water- en bodemsystemen. De provincie werkt met het Rijk in het Ruimtelijk Voorstel en het Ruimtelijk Arrangement, maar de omvang van de opgaven vraagt om meer nationale regie. Het betreft niet alleen woningbouw, maar ook fundamentele keuzes over energie-infrastructuur, waterveiligheid en de economische koers.

Ruimtelijke keuzes voor een toekomstbestendig Zuid-Holland

Achtergrond

In Zuid-Holland is de druk op de ruimte groter dan in welke andere provincie ook. Ondanks decennialang beleid gericht op het accommoderen van wonen en werken, is het aandeel in de nationale economie gedaald en behoort de brede welvaart tot de laagste van Nederland. De provincie legt daarom meer nadruk op gezondheid, veiligheid en kwaliteit, en ziet herstel van natuur-, water- en bodemsystemen als randvoorwaarde voor verdere ontwikkeling.

Door de stapeling van transitie- en opgaven staat Zuid-Holland voor een grote ruimtelijke transformatie, waarvoor intensieve samenwerking met het Rijk onmisbaar is. Het Ruimtelijk Voorstel en het Ruimtelijk Arrangement met het Rijk bevestigen dat scherpe integrale keuzes nodig zijn.

Belang

Een uitvoeringsgerichte aanpak die de leefomgevingskwaliteit verhoogt én de economische motor versterkt, is cruciaal. NOVEX-gebieden, zoals de Rotterdamse haven, hebben nationale en internationale betekenis. Investeren in deze regio's draagt bij aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat en het behalen van landelijke doelstellingen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Water en bodem leidend
 - Erkenning van water en bodem als randvoorwaarden in alle ruimtelijke keuzes.
 - Nationale regie op zoetwaterverdeling, waterveiligheid, bodemdaling en KRW-doelen in gebieden zoals het Groene Hart en de Rotterdamse haven.
2. Kwaliteit boven kwantiteit
 - Steun voor intensivering in steden en dorpen, inclusief investeringen in gezonde en klimaatadaptieve leefomgevingen met voldoende groen.
 - Kaders en middelen voor herstructurering van bedrijventerreinen en transitie van de Rotterdamse haven, inclusief een verplaatsingsfonds.

- Bescherming van de open ruimte, met investeringen in een robuust groenblauw netwerk en behoud van cultureel erfgoed.
 - Meer beleid (normering, verankering en monitoring) voor nutriëntenverontreiniging
3. Van plan naar praktijk
- Substantiële en structurele financiering, inclusief een transitiefonds en Rijkscommitment voor investeringsagenda's (o.a. €2,1–€2,6 miljard voor de Zuidelijke Randstad).
 - Heldere keuzes in de Nota Ruimte over fundamentele obstakels zoals stikstof en netcongestie.
 - Interdepartementale samenwerking en ondersteuning bij versnelling van projecten, zoals de ontwikkeling van Cortelande en een MIRT-verkenning voor een nieuw station in de regio.

Ruimtelijke Koers

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland heeft recent haar Ruimtelijk Voorstel gepresenteerd als integrale reactie op het Startpakket voor de Ruimtelijke Puzzel. Dit voorstel geeft richting aan de ruimtelijke transities in de provincie, maar sluit nadrukkelijk aan bij nationale en Europese vraagstukken die de schaal van Zuid-Holland overstijgen. Het Rijk speelt hierin een sleutelrol via de nieuwe Nota Ruimte, waarin keuzes moeten worden gemaakt die bepalend zijn voor de toekomst van heel Nederland én Zuid-Holland.

Belang

Zuid-Holland is een laaggelegen delta met grote economische, demografische en ecologische opgaven. De keuzes van het Rijk zijn essentieel om ruimte te creëren voor een gezonde en veilige leefomgeving, duurzame economische ontwikkeling en versterking van de brede welvaart. De provincie vraagt om gezamenlijke regie, met het Rijk in een ondersteunende en investerende rol.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Deltabeslissingen: duidelijke keuzes over nationale waterveiligheid en zoetwaterverdeling, cruciaal voor de verdere ontwikkeling van Zuid-Holland en voor het perspectief van gebieden die kampen met bodemdaling en verzilting.
2. Energie-infrastructuur: een nationale visie op verdeling van energie-infrastructuur, met erkenning dat Zuid-Holland onevenredig belast wordt door aanlanding van wind op zee en energie-intensieve industrie.
3. Economische koers: keuzes en prioriteiten over strategische sectoren, internationale verbindingen en de positie van clusters in Zuid-Holland zoals het Haven Industrieel Complex, de tuinbouw, maakindustrie en kennisclusters.
4. Land- en tuinbouw: perspectief op toekomstbestendige landbouw en een integrale voedselstrategie.

5. Demografie: visie op toekomstige bevolkingsgroei en grenzen aan het accommoderen daarvan na 2030.
6. Brede welvaart: wederkerige investeringen in gezondheid, leefomgeving en voorzieningen, inclusief instrumenten zoals een verplaatsingsfonds voor bedrijven en middelen voor groen, water, energie en mobiliteit.
7. Gezamenlijke regie: het Rijk moet ondersteunend instrumentarium bieden, nationale regelgeving aanpassen, strategisch grondbeleid inzetten en structureel investeren.

NOVEX Rotterdamse Haven

Achtergrond

De NOVEX-Rotterdamse Haven is één van de zestien NOVEX-gebieden in Nederland en van nationaal en Europees belang. De provincie Zuid-Holland en het Rijk (IenW) trekken hier gezamenlijk op om het Haven Industrieel Complex (HIC) te transformeren naar het meest duurzame, circulaire en klimaatneutrale haven- en industriecomplex ter wereld in 2050. Tegelijkertijd staat de regio voor grote leefomgevingsopgaven, waaronder woningbouw en natuurontwikkeling, in een gebied met beperkte ruimte.

Belang

De omvang en complexiteit van deze opgave overstijgt het regionale belang: de Rotterdamse haven is gateway voor energie en grondstoffen naar heel Noordwest-Europa. Daarmee vraagt de transitie om langjarige Rijksbetrokkenheid en beleidscontinuïteit, gekoppeld aan een nationaal investeringsfonds en actieve Europese positionering.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Strategisch perspectief: een integraal en realistisch toekomstbeeld met lange adem, geborgd in beleid en met druk op een Europese industriepolitiek.
2. Proceszekerheid: structurele Rijksdeelname, ritmische besluitvorming en een jaarlijkse bijdrage van €5–10 miljoen voor de drie Zuid-Hollandse NOVEX-gebieden.
3. Instrumentarium: inzet van Rijksmiddelen, bevoegdheden en instrumenten waar nodig, en een meerjarig transitiefonds van €2–5 miljard per jaar tot 2050.
4. Co-sturing: blijvende betrokkenheid van IenW, EZ, VRO, LNV en Defensie.

NOVEX Zuidelijke Randstad

Achtergrond

In het NOVEX-gebied Zuidelijke Randstad werken Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten samen aan een ontwikkelperspectief en uitvoeringsagenda met als hoofdopgave toekomstbestendige verstedelijking. Het gebied omvat grootschalige binnenstedelijke verdichting langs de Oude Lijn en HOV-knooppunten, gecombineerd met investeringen in bereikbaarheid en klimaatadaptatie. Tot 2040

worden hier 200.000 nieuwe woningen gerealiseerd. Naast wonen en bereikbaarheid liggen er urgente uitdagingen rond leefbaarheid en economisch verdienvermogen.

Binnen de NOVEX Zuidelijke Randstad zijn drie programmalijnen gedefinieerd:

- Gezonde en klimaatadaptieve delta – versterking van groenblauwe netwerken, waterveiligheid en ecologische kwaliteit.
- 1. Toekomstbestendige economie – transitie naar een duurzame, circulaire en concurrerende economie.
- 2. Toekomstbestendige verstedelijking – inrichting van mobiliteits- en energienetwerken na 2040.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Substantiële bijdrage aan de Regionale Investeringsagenda NOVEX Zuidelijke Randstad, met als prioriteit de opgave Gezonde en klimaatadaptieve delta (€2,1–€2,6 miljard).
2. Investerings in toekomstbestendige economie en verstedelijking, waaronder een verplaatsingsfonds voor bedrijven en kaders voor meervoudig ruimtegebruik.
3. Commitment en duidelijkheid over de toekomst van de NOVEX-gebiedsprocessen, inclusief bestuurlijke betrokkenheid en structurele financiering.

NOVEX Groene Hart

Achtergrond

Het Groene Hart is een uniek en vitaal gebied met grote nationale en internationale opgaven. Klimaatverandering, bodemdaling en afnemende biodiversiteit leggen steeds meer druk op natuur, landbouw en leefomgeving. Het Bestuurlijk Platform Groene Hart (Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen) heeft in 2022 afgesproken om binnen de NOVEX-systematiek gezamenlijke afspraken te maken. Het Ontwikkelperspectief schetst de gezamenlijke ambities, gebaseerd op doelen als het Klimaatakkoord, de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en de Kunming-Montreal biodiversiteitsdoelen. De Realisatieagenda vertaalt dit naar sleutelprojecten, terwijl de Regionale Investeringsagenda (RIA) voorziet in concretisering en financiering. Zonder nationale middelen dreigt stagnatie en verlies van vertrouwen in de gebiedsaanpak.

Belang

Het Groene Hart staat voor een noodzakelijke transformatie om water- en bodemsystemen te versterken, CO₂-uitstoot uit veenbodems te reduceren en biodiversiteit te herstellen. Tegelijkertijd biedt deze transformatie kansen om de leefbaarheid en vitaliteit van het gebied voor komende generaties te borgen. Het Groene Hart fungeert als proeftuin voor integrale gebiedsontwikkeling waar ruimtelijke keuzes, klimaatadaptatie, natuur, landbouw en economie samenkomen. Een robuust Groene Hart draagt bij aan nationale doelen en voorkomt dat Nederland door crises als stikstof, water of woningbouw “op slot” raakt.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Financiële borging: structurele middelen voor uitvoering van de RIA en sleutelprojecten. Zonder zekerheid over financiering komt realisatie in gevaar.
2. Continuïteit samenwerking: duidelijkheid over de rol en betrokkenheid van het Rijk bij het gebiedsproces, ook na het opstellen van Ontwikkelperspectief, Uitvoeringsagenda en RIA.
3. Structurerende keuzes: nationale richtinggevende beslissingen over grondgebruik, natuur, water, energie en landbouw. Prioritering is nodig om conflicterende doelen (bijv. veenvernatting vs. KRW, of verdeling van schaars zoetwater) hanteerbaar te maken.
4. Aanpak systeemopgaven: steun voor maatregelen tegen bodemdaling, reductie van CO₂-uitstoot en herstel van biodiversiteit, gekoppeld aan nationale verplichtingen en doelen.

Webpagina 2: Een betaalbare woning voor iedereen

Zuid-Holland draagt tot 2030 met bijna 250.000 woningen meer dan een kwart van de nationale bouwopgave. Dat maakt de provincie tot spil in het oplossen van de wooncrisis. Jongeren, ouderen en mensen met cruciale beroepen ervaren dagelijks hoe ernstig het tekort is. De provincie neemt regie via instrumenten als de Vliegende Brigade, Woondeals, subsidies en gebiedsgerichte samenwerking met gemeenten en corporaties. Toch zijn de randvoorwaarden nationaal, en daar stokt het: stikstof, netcongestie, mobiliteit, hoge bouwkosten, lange procedures en onvoldoende financiële middelen bij corporaties. Zonder doorbraken loopt de nationale bouwopgave vast.

Zet in op realisatie

Achtergrond

Zuid-Holland draagt met bijna 250.000 nieuw te bouwen woningen meer dan een kwart van de nationale opgave. Afspraken met Rijk, gemeenten en corporaties (2023) moeten versnelling mogelijk maken. De provincie neemt regie via instrumenten als de Vliegende Brigade.

Belang

Knelpunten zoals woningtekort, hoge kosten, lange procedures en personeelsschaarste raken de economie, sociale cohesie, demografische ontwikkelingen en duurzaamheid. Specifieke groepen (starters, ouderen, zorg- en onderwijsmedewerkers) worden hard geraakt.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele bijdrage per woning vooraf: verhoging bijdrage naar €10.000–15.000 per betaalbare woning, voorspelbare regeling naast huidige realisatiestimulans.
2. Budgettaire en fiscale ruimte voor corporaties: afschaffen ATAD-heffing en Vpb-plicht, meer ruimte voor middensegmentinvesteringen.
3. Versnelling ruimtelijke procedures: verkorten bezwaarprocedures, vereenvoudiging vergunningstrajecten.
4. Bronmaatregelen stikstof en geluid: aanleg walstroom en stekkerdozen op zee, essentieel voor bouw van 120.000 woningen.
5. Verlaging btw op betaalbare en sociale woningen en bouwgrond: vergroot realisatiekracht voor 150.000 woningen.

De rol van woningcorporaties in het halen van de bouwopgave

Achtergrond

De provincie streeft naar 100.000 extra corporatiewoningen tot 2030. De slagkracht van woningcorporaties wordt echter belemmerd door onvoldoende grondposities, beperkte investeringscapaciteit en een krap juridisch instrumentarium.

Belang

Corporaties huisvesten brede doelgroepen en zijn essentieel voor betaalbaarheid, beschikbaarheid en spreiding van woningen. Hun beperkingen hebben landelijke impact, o.a. op woningzoekenden en de sociale cohesie.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele investeringscapaciteit: uitzonderen van ATAD-heffing, afschaffen Vpb-plicht, uitbreiding WSW-borging naar middenhuur, verplichte collegiale financiering.
2. Voldoende grondposities: inzet van Rijksvastgoed en zorgvastgoed voor corporatiewoningen; vroegtijdige sturing met provinciaal en landelijk instrumentarium.
3. Sterker regie-instrumentarium: wettelijke taak voor provincies bij aantallen, locaties en doelgroepen; aanscherping wetsvoorstel Regie op Volkshuisvesting met duidelijke definities en meer sociale woningen in de voorraad.
4. Oplossingen voor doelgroepen: subsidies en compensaties voor doorstroom, transformatie bestaand bezit, maatwerk in woonbehoefte en aanpassing perverse prikkels (zoals kostendelersnorm).

Woningbouwvoorwaarden

Achtergrond

Zuid-Holland bouwt tot en met 2030 bijna 250.000 woningen (meer dan een kwart van de landelijke opgave). De Woondeals (2023) legden vast dat dit alleen haalbaar is bij gezamenlijke aanpak van 11 woningbouwvoorwaarden, zoals stikstofruimte, het oplossen van netcongestie en het tegengaan van lange procedures.

Belang

De belemmeringen zijn nationaal, maar komen in Zuid-Holland – als meest verstedelijkte en dichtstbevolkte regio – het scherpst tot uiting. Zonder doorbraken op randvoorwaarden stopt de woningbouw en komt de nationale bouwopgave in gevaar.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Maatregelen voor stikstof, netcongestie en snellere procedures: structurele reductie stikstof, oplossen netcongestie, versnelling bezwaarafhandeling.
2. Substantiële financiële middelen: structureel €4–5 miljard per jaar voor woningbouw. Inzet voor onrendabele toppen, corporaties, capaciteit en bereikbaarheid.
3. Structurele borging realisatiestimulans: vooraf zekerheid voor ontwikkelaars over financierbaarheid betaalbare woningbouw.
4. Technische aanpassing realisatiestimulans: gemeenten die meer betaalbaar programmeren, maar extra lasten dragen, moeten toch aanspraak houden op stimulans.

Gebiedsontwikkeling Cortelande

Achtergrond

In het Middengebied van de Zuidplaspolder ontwikkelt de gemeente Zuidplas het nieuwe dorp Cortelande, bestaande uit 8.000 woningen, twee bedrijventerreinen en bijbehorende voorzieningen. De provincie participeert voor 40% in de publieke Grondbank (ca. 100 ha) en is betrokken vanuit de opgaven wonen, mobiliteit en klimaatadaptatie. Cortelande draagt substantieel bij aan de provinciale én landelijke woningbouwopgave.

Belang

De Zuidplaspolder is al sinds 2004 door het Rijk aangewezen als woningbouwlocatie. Cortelande levert niet alleen extra woningen, maar vraagt ook om forse investeringen in mobiliteit (wegen, openbaar vervoer, fietsnetwerk) en klimaatadaptatie. Zonder rijkssteun dreigt de uitvoerbaarheid en haalbaarheid onder druk te komen staan.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Uitvoering advies Kijken, inclusief €132 miljoen voor regionale mobiliteitsmaatregelen en aanvullende Rijksbijdrage voor klimaatadaptatie.
2. Intrekken beroep Rijkswaterstaat tegen het bestemmingsplan Cortelande.
3. Start MIRT-verkenning naar een nieuw station bij Cortelande, Westergouwe en Moordrecht (lijn Rotterdam–Gouda).

Webpagina 3: Toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer

Een goed functionerend openbaar vervoerssysteem is onlosmakelijk verbonden met een sterke economie. Het stelt inwoners in staat om naar hun werk te reizen, onderwijs te volgen en deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Zuid-Holland is de drukst bevolkte provincie van Nederland en kent een sterke groei van het aantal reizigers. Het huidige OV-netwerk staat daardoor onder druk. Zowel hoofdrailnet als stads- en streekvervoer vragen forse investeringen om steden en dorpen bereikbaar te houden en om de woningbouwopgave te ondersteunen. Om het systeem aantrekkelijk en rendabel te houden zijn daarnaast ook nieuwe vormen van publieke mobiliteit nodig.

Openbaar vervoer

Achtergrond

Openbaar vervoer is zowel een landelijke als provinciale verantwoordelijkheid. De provincie is verantwoordelijk voor stads- en streekvervoer, het Rijk voor het hoofdrailnet. In Zuid-Holland – de drukste provincie van Nederland – is een goed functionerend OV-systeem essentieel voor bereikbaarheid, economie en woningbouw.

Belang

Een sterk en integraal OV-netwerk is noodzakelijk om de economische ontwikkeling en woningbouwopgave in Zuid-Holland mogelijk te maken. Zowel hoofdrailnet als stads- en streekvervoer staan onder druk door groeiende reizigers aantallen, ruimtedruk en financiële beperkingen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

Hoofdrailnet

1. Investeer in de Oude Lijn (spoorlijn Leiden – Dordrecht), in zowel de knooppunten als de viersporigheid. Deze hangen onlosmakelijk samen. Verdubbeling van het huidige budget van € 1,5 mld is nodig.
2. Investeer in nieuwe stations zoals Westergouwe en Hazerswoude, zodat nieuwe woningbouwlocaties meteen goed worden ontsloten.
3. Zorg voor voldoende financiële ruimte voor NS om capaciteit en betaalbaarheid structureel te waarborgen.

Stads- en streekvervoer

4. Investeringen in hoogwaardige verbindingen (vrijliggende infrastructuur, ketenhaltes, OV-hubs, Bus Rapid Transit).
5. Indexeer de BDU V&V jaarlijks met 3%. Dit is financiering richting de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, MRDH (provincie ontvangt geen BDU).
6. Herziening van het Studentenreisproduct; hol dit product niet uit.

7. Investeer in een vanzelfsprekend en betaalbaar openbaar voor de reiziger: OV moet de logische, betaalbare keuze zijn. Schrap het dubbele opstaptarief bij overstap van trein op bus, tram of metro. Hanteer lagere OV-tarieven in (vooral) dalperioden en voor specifieke doelgroepen.

Innovatie:

8. Creëer meer mogelijkheden voor vraagafhankelijke systemen, deelmobiliteit en publieke mobiliteit. Ondersteun de integratie van flexibele mobiliteitsconcepten en deelmobiliteit. Pas verouderde wetgeving (Wet Personenvervoer 2000, Taxiwet) aan op de vraag van het openbaar vervoer morgen.

Webpagina 4: Bereikbaar Zuid-Holland

Zuid-Holland streeft naar een vitale provincie, met goed bereikbare steden en dorpen waar het fijn wonen, werken, leren en recreëren is. Waar mensen en goederen op een makkelijke, veilige en duurzame manier hun bestemming bereiken. Tegelijkertijd zorgen bevolkingsgroei, de nieuw te bouwen woningen en de groeiende economie voor een forse belasting van het verkeers- en vervoersysteem, voor zowel personen- als goederenvervoer.

Het verkeers- en vervoernet in Zuid-Holland is daar niet klaar voor. Een groot deel van de Rijksinfrastructuur in Zuid-Holland staat er niet goed voor. Het onderhoud van veel wegen, bruggen en viaducten laat te wensen over. De bereikbaarheid van tienduizenden woningen en van belangrijke economische centra zoals de haven en de greenports is in het geding door het vooruitschuiven van onderhoud en renovatie.

Rijksinfrastructuur vormt de backbone van het netwerk in Zuid-Holland, maar essentiële schakels daarin zijn onder de maat. Dit is het moment om fors extra te investeren in infrastructuur. In wegen en ook in fietsverbindingen, spoor en veiligheid.

Nakomen afspraken aanpak hoofdwegennet

Achtergrond

De afgelopen tijd is door het Rijk teruggekomen op eerder gemaakte afspraken, waaronder in het MIRT, vanwege bezuinigingen, oplopende kosten en de stikstofproblematiek. Maar de reden waarom die afspraken zijn gemaakt met de Zuidelijke Randstad staat nog steeds overeind: hard aan de slag met betaalbare woningbouw en de bereikbaarheid van economische centra.

Belang

Belangrijk is samen te blijven werken aan de uitvoering van deze afspraken, om te voorkomen dat het wegennet in Zuid-Holland vastloopt.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

Nakomen van de eerder gemaakte afspraken over de aanpak van:

- A16 Van Brienenoordcorridor
- A4 Burgerveen
- A4 Haaglanden
- A15 Papendrecht – Gorinchem.

Investeer in de fiets

Achtergrond

In de mobiliteitstransitie neemt de fiets een belangrijke plaats in. Vlotte fietsverbindingen die verkeersveilig en sociaal veilig zijn ingericht vormen een goede stimulans voor meer fietsverkeer, met name doorfietspaden voor de langere afstanden. Het laaghangend fruit is geplukt, de quick wins zijn gerealiseerd. Voor de volgende slag is aanvullend budget nodig.

Belang

Doorfietsroutes hebben op verschillende manieren een positief effect:

- Mobiliteit: doorfietsroutes als onderdeel van het multimodale netwerk en de ketenreis met HOV, trein en auto;
- Verstedelijking: doorfietsroutes voor de bereikbaarheid van (nieuwe) woongebieden en als randvoorwaarde voor duurzame verstedelijking;
- Economisch: doorfietsroutes voor de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen en economische topbestemmingen;
- Sociaal maatschappelijk: doorfietsroutes voor de bereikbaarheid van maatschappelijke functies, onderwijs-, sport- en zorgclusters.
- Recreatie: doorfietsroutes voor recreatie, beleving van het landschap en de bereikbaarheid van recreatieve bestemmingen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

Forse verruiming van het budget voor doorfietsroutes: een wezenlijke bijdrage aan het Nationaal Toekomstbeeld Fiets, dat Rijk en regio gezamenlijk hebben vastgesteld.

Langjarig inzetten op Minderhinder-aanpak

Achtergrond

Het broodnodige onderhoud van wegen en bruggen zorgt de komende jaren voor hinder en extra kosten.

Belang

In Zuid-Holland Bereikbaar werken partners zoals Rijk, andere overheden en bedrijfsleven samen om de hinder die optreedt bij werkzaamheden te beperken. Deze inspanningen moeten langjarig worden voortgezet, daarvoor is inzet en budget nodig.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

Bied langjarig voldoende budget voor de minderhinderaanpak (Zuid-Holland Bereikbaar) die nodig is om Zuid-Holland draaiend te houden tijdens grootschalige onderhoudswerkzaamheden.

Investeer in verkeersveiligheid

Achtergrond

Ieder verkeersslachtoffer is er één te veel.

Belang

Voor de verbetering van de verkeersveiligheid zijn infrastructurele maatregelen, gedragsverandering en handhaving nodig. Hiervoor is samenwerking nodig tussen Rijk, provincie en gemeenten in combinatie met intensivering van budgetten.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

Intensiveer verkeersveiligheids- en gedragscampagnes, stel structureel budget beschikbaar voor de aanpak van black spots en zet sterker in op handhaving.

Realiseer de Bodegravenboog

Achtergrond

Er ontbreekt bij knooppunt Bodegraven een directe verbinding tussen de N11 en de A12/A20 richting Den Haag en Rotterdam vice versa. Dit leidt tot dagelijkse files en tot onveilige situaties, onder andere omdat de files terugslaan op de doorgaande rijrichtingen en zorgt voor sluipverkeer door omliggende dorpen zoals Waddinxveen, Boskoop, Hazerswoude-Dorp, Reeuwijk-Dorp en Nieuwerbrug.

Met de komst van een Bodegravenboog zou de N11 direct met de A12/A20 worden verbonden en zo de bereikbaarheid van Alphen aan den Rijn, het Groene Hart en de Zuidelijke Randstad structureel worden verbeterd.

Belang

Een goede doorstroming d.m.v. van een Bodegravenboog is belangrijk voor de regio, voor betere bereikbaarheid, verkeersveiligheid en een fijne leefomgeving. Het vermindert overlast in omliggende dorpen en ondersteunt de verdere groei van Alphen aan den Rijn waar de komende jaren duizenden woningen worden gebouwd.

De Bodegravenboog sluit tevens aan op de verbetering van het traject A20 Nieuwerkerk aan den IJssel – Gouda, waardoor de bereikbaarheid van de Zuidelijke Randstad als geheel wordt versterkt. Zo draagt het project bij aan landelijke doelen voor bereikbaarheid, woningbouw en leefbaarheid.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Neem de Bodegravenboog op in het nieuwe regeerakkoord
2. Neem de Bodegravenboog op in het MIRT (Startbesluit)
3. Zorg voor de benodigde capaciteit voor de realisatie van dit project.

Maak het goederenspoor robuuster

Achtergrond

De shift van goederenvervoer van weg naar spoor vraagt om een robuuster spoornetwerk. Daarbij komt dat Zuid-Holland een belangrijke rol heeft in het licht van de geopolitieke spanningen. De Rotterdamse haven met zijn weg- en spoorverbindingen is cruciaal voor militaire transporten.

Belang

Een robuust spoornetwerk is minder gevoelig voor verstoringen (alternatieve routes) en maakt transport van goederen over spoor in plaats van de weg aantrekkelijker.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Investeer meer in het onderhoud van het spoornetwerk
2. Investeer in emplacementen en in ontbrekende schakels

Emissieloos wegen bouwen, verplaatsen en produceren

Achtergrond

In onze provincie is de vraag naar woningen en infrastructuur onverminderd groot. Het is de ambitie om tot 2030 255.000 woningen te bouwen. Door recente uitspraken rond stikstofreductie en natuurherstel lopen bouwvergunningen vast, stagneren projecten en dreigen we grote economische investeringen mis te lopen. De oplossing ligt echter binnen handbereik: als we slimmer en emissiearm/-loos bouwen en bewegen, verminderen we de stikstofuitstoot en verdwijnen de juridische obstakels die vergunningverlening nu blokkeren.

Belang

Wegenbouwers willen overstappen op zero-emissiematerieel, zodat ze dichterbij stikstofgevoelige gebieden kunnen werken zonder vertragingen door stikstofregels. Binnenvaart en logistiek zijn bereid hun vloot te vernieuwen, en weggebruikers willen innoveren in schoner transport. Maar om deze investeringen rendabel te maken, is een stabiele stroom aan opdrachten nodig. Overheden moeten zorgen voor continuïteit, zodat nieuwe, schonere technologieën volop ingezet kunnen worden. Continuïteit in werk en inzet van schone technologie. Daarbij kan het rijk een essentiële rol spelen om de kaders met ons samen te bepalen.

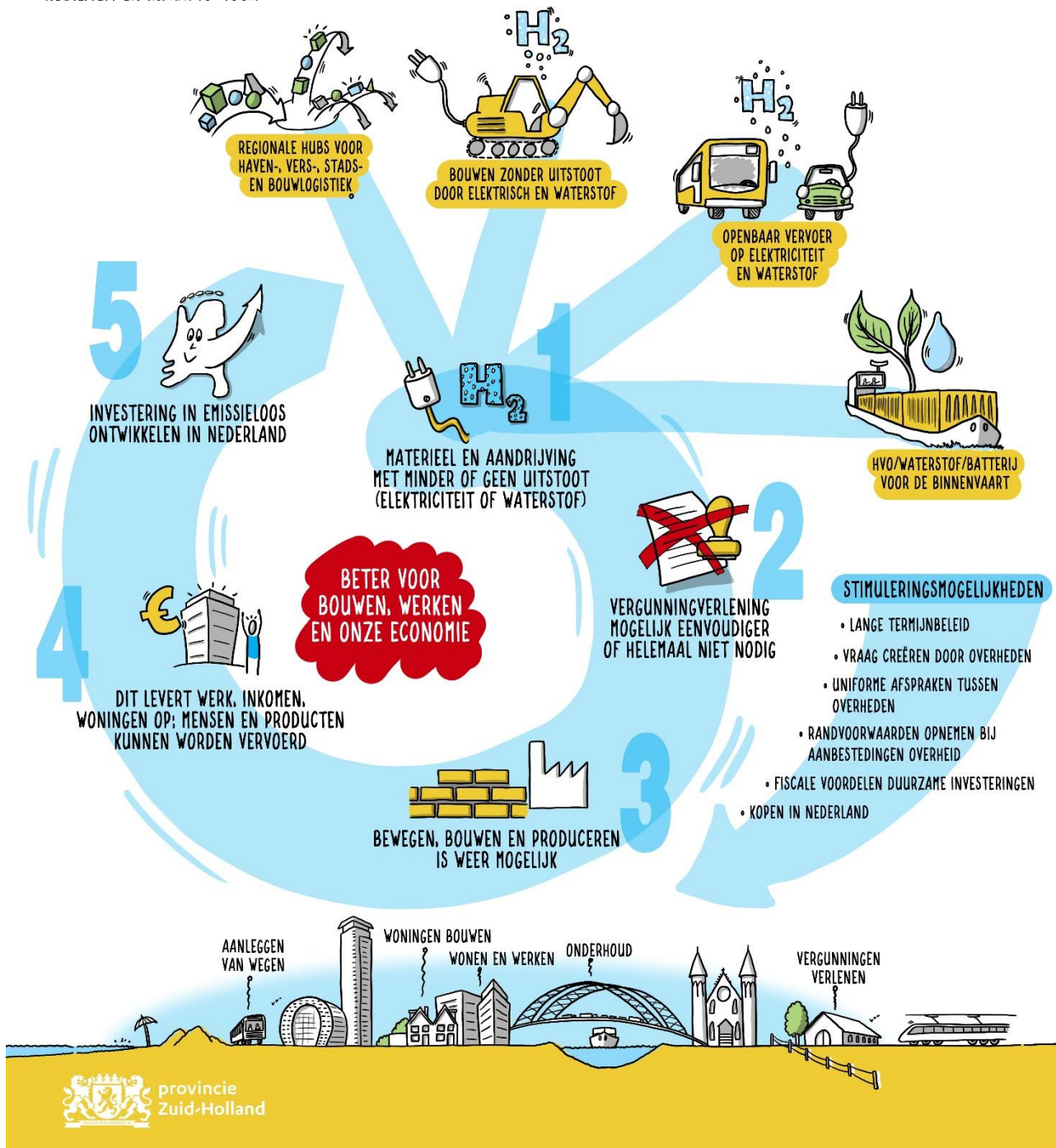
Door dieselmaterieel stapsgewijs maar gestaag te vervangen door HVO, elektriciteit en waterstof, wordt de ruimte voor vergunningverlening makkelijker en kunnen bouwprojecten weer doorgaan. Slimmere logistiek en digitalisering zorgen ervoor dat transport efficiënter wordt en de uitstoot verder afneemt. Niet elk bedrijf kan morgen volledig emissievrij werken, maar met een realistisch stappenplan – waarin innovatie samengaat met economische haalbaarheid – kunnen we samen de impasse doorbreken.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Stimuleer het gebruik van emissieloos bouwmaterieel zodat projecten sneller uitgevoerd kunnen worden
2. Neem relevante randvoorwaarden op bij aanbestedingen van de overheid
3. Zorg voor langetermijnbeleid op het gebied van emissieloos bouwmaterieel
4. Maak uniforme afspraken tussen overheden en zorg dat de overheid ook vraag creëert
5. Zorg voor fiscale voordelen voor duurzame investeringen en zorg ervoor dat deze investeringen worden gedaan bij Nederlandse bedrijven

EMISSIELOOS BOUWEN, AANLEGGEN EN ONDERHOUDEN

MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR

Webpagina 5: Een gezonde en veilige leefomgeving

Zuid-Holland is dichtbevolkt en huisvest meer dan een kwart van de meest risicovolle bedrijven van Nederland. De uitstoot van deze bedrijven en de risico's van vervoer van gevaarlijke stoffen veroorzaken zorgen bij onze inwoners. De provincie heeft de wettelijke taak voor vergunningverlening, toezicht en handhaving, maar het instrumentarium schiet tekort. Wij vragen het Rijk om wet- en regelgeving te versterken, zodat inwoners beter beschermd worden en bedrijven meer duidelijkheid krijgen.

Aanpak PFAS

Achtergrond

Zuid-Holland is dichtbevolkt en haar inwoners behoren tot de meest ongezonde inwoners van ons land. Daarnaast huisvest Zuid-Holland meer dan een kwart van de meest risicovolle bedrijven van Nederland. De uitstoot van deze bedrijven veroorzaken zorgen bij onze inwoners. Als provincie pakken wij onze rol, omdat wij verantwoordelijk zijn voor de vergunningverlening aan, het toezicht houden op, en handhaving op deze meest risicovolle bedrijven. Het wettelijk instrumentarium hiervoor kan echter beter. Dit helpt onze inwoners, maar geeft ook duidelijkheid aan bedrijven.

Belang

Door onderzoek weten we de laatste jaren steeds meer over de schadelijkheid en de wijde verspreiding van bijvoorbeeld PFAS-stoffen. Omdat deze stof niet tot nauwelijks afbreekt blijft het aanwezig in ons water en onze bodem. De PFAS-vervuiling leidt in Zuid-Holland tot steeds meer problemen. Zo zien we te veel PFAS in eieren en in het zeeschuim. Alleen als we PFAS-vervuiling aan de bron tegengaan, kan de vervuiling een halt toe worden geroepen. Daarom is een Europese bronaanpak het meest effectief.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Een Europees verbod op PFAS is cruciaal. Blijf in Brussel aandringen op een zo snel en volledig mogelijk Europees PFAS restrictievoorstel.
2. Stel een nationaal coördinator PFAS in om de landelijke regie op de aanpak van PFAS te versterken.

Luchtkwaliteit

Achtergrond

Provincies en gemeenten werken dagelijks aan een gezonde leefomgeving. Mede dankzij hun inzet is de luchtkwaliteit in Nederland de afgelopen jaren verbeterd. De EU heeft echter de luchtkwaliteitsnormen recent aangescherpt (Luchtkwaliteitsrichtlijn en Richtlijn Industriële

Emissies). Deze normen gelden vanaf 2030 als Rijksomgevingswaarden en hebben directe gevolgen voor vergunningverlening, toezicht, handhaving en de realisatie van woningbouw en industriële opgaven.

Het is cruciaal dat het Rijk provincies en gemeenten ondersteunt met handelingsperspectief bij overschrijding van normen en een gezamenlijk kader ontwikkelt om knelpunten aan te pakken.

Belang

Gezondheid moet centraal staan in de implementatie van de herziene EU-richtlijnen. De ambitie is om uiterlijk na 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden van 2021. Omdat luchtverontreiniging een grensoverschrijdend probleem is, is samenwerking tussen bestuurslagen onmisbaar.

Het behalen van de strengere normen heeft impact op belangrijke maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, energie en industrie. Decentrale overheden hebben daarom behoefte aan duidelijkheid, realistische maatregelen en voldoende middelen om hun taken uit te voeren.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Nieuw nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit: juridisch bindend, aanvullend op het Schone Lucht Akkoord (SLA), om gezamenlijk knelpunten op te lossen.
2. Financiële borging: structurele middelen voor uitvoering van beleid, voortzetting van het SLA en ondersteuning van het RIVM en omgevingsdiensten.
3. Inzicht en haalbaarheid: grondige analyse door het RIVM van haalbaarheid van de normen, inclusief scenario's, maatregelen, kosten en juridische robuustheid.
4. Routekaart luchtkwaliteit: gezamenlijke aanpak voor stedelijke gebieden en regio's met zware industrie of intensieve veehouderij, inclusief tijdlijnen en maatregelen richting 2030 en verder naar de WHO-advieswaarden.
5. Bronaanpak: stevige maatregelen op nationaal en Europees niveau, om decentrale overheden te ondersteunen waar lokaal beleid tekortschiet.
6. Burgerparticipatie: ruimte voor initiatieven gericht op bewustwording, participatie en citizen science.

Luchtvaart

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland heeft een wettelijke rol in beleid, regelgeving en vergunningen voor regionale en onbemande luchtvaart, inclusief luchthavenbesluiten en ontheffingen. Nieuwe vormen van vliegen, waaronder duurzamere en innovatieve technieken, ontwikkelen zich snel en vragen om nieuw beleid. De provincie is in 2025 gestart met de herziening van haar Luchtvaartvisie.

Belang

Luchtvaart is een landelijke aangelegenheid met grote effecten op provinciale opgaven zoals woningbouw, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, leefomgeving en gezondheid. Voor Zuid-Holland is samenhang tussen luchtzijdige (luchtruim, geluid) en landzijdige (woningbouw, natuur) opgaven cruciaal.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Samenhangende totaalvisie van het Rijk op landzijdige en luchtzijdige opgaven, met borging van interbestuurlijke samenwerking en realistische termijnen.
2. Harmonisatie van wetgeving: Wet Luchtvaart en Omgevingswet beter op elkaar aansluiten, met versterking van de rechtspositie van omwonenden.
3. Bestendiging Ruimtelijk Arrangement: gezamenlijke afspraken tussen Rijk en provincie over woningbouw, luchtruimherziening en Natura2000, onder andere via NOVEX Schiphol.
4. Robuuste en transparante modellen voor geluidshinder: betere aansluiting tussen berekende reducties en daadwerkelijk ervaren hinder.

Goederenvervoer en binnenvaart

Achtergrond

Zuid-Holland is de toegangspoort van Nederland en Europa, met sleutelposities in Rotterdamse haven, Greenports en nationale transportcorridors. De provincie heeft taken in infrastructuur, ruimtelijke inpassing en verduurzaming van mobiliteit en werkt samen met rijk, havenbedrijven en bedrijfsleven aan een duurzaam en toekomstbestendig goederenvervoersysteem.

Belang

De regionale uitdagingen hebben nationale impact: economische concurrentiekracht, bereikbaarheid, duurzaamheid en leefomgeving. Prioriteiten zijn verduurzaming (ZE-binnenvaart, modal shift), capaciteit en betrouwbaarheid van spoor/binnenvaart, efficiënt ruimtegebruik en borging van veiligheid.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Voortzetting van bestaande afspraken uit MIRT-GVC, Spoortafel (GNOE) en Binnenvaarttafel.
2. Beschikbaar stellen van gereserveerde middelen: €150 mln. uit Mobiliteitsfonds en €227,6 miljoen uit MeerjarenKlimaatfonds voor ZE-binnenvaart.
3. Voortzetten studies zoals GNOE naar extra spoorcapaciteit.
4. Steun voor modal shift en terugdringen lege containers/reefers (bijv. “Vers op het spoor”).
5. Blijvende samenwerking met regionale partners voor ruimte, veiligheid en duurzame infrastructuur.

GNOE – Goederencorridor Noordoost-Europa

Achtergrond

Het spoorgoederenvervoer vanuit de Rotterdamse haven naar Duitsland gebruikt nu ook drukke stedelijke routes door Rotterdam, Gouda, Amsterdam-Zuidoost en andere steden. Dit veroorzaakt overlast (geluid, trillingen, veiligheidsrisico's) en beperkt mogelijkheden voor woningbouw.

Belang

De oplossing ligt in de aanleg van een spoorboog tussen de IJssellijn en Oldenzaal. Zo ontstaat een rechtstreekse, veilige en efficiënte verbinding richting Noord-Duitsland, Polen en de Baltische staten via de Betuweroute. Zonder deze verbinding blijft goederenvervoer door de Randstad noodzakelijk, inclusief toekomstig ammoniakvervoer.

Voordelen van de spoorboog:

- Veiliger, korter en sneller goederenvervoer.
- Sterke vermindering van geluid-, trilling- en veiligheidsproblemen in stedelijk gebied.
- Meer ruimte voor personenvervoer en woningbouw langs bestaande spoorlijnen.
- Verbeterde achterlandverbinding voor de Rotterdamse haven.
- Betere route voor militair vervoer richting Oost-Europa, met minder kwetsbaarheid.
- Vermindering van milieuproblemen en versterking van klimaatdoelen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Een positief besluit nemen over aanleg van de spoorboog (varianten variëren van een korte boog bij Deventer tot een noordtak van de Betuweroute). Voor Zuid-Holland maakt de variant minder uit, essentieel is dát de boog er komt.

Webpagina 6: Toekomstbestendige landbouw en gezonde natuur

De transitie van het landelijk gebied is een van de grootste opgaven van deze tijd. In Zuid-Holland komen opgaven rond stikstof, waterkwaliteit, klimaatadaptatie en landbouw bij elkaar, in een provincie met zeer beperkte ruimte. De provincie werkt samen met boeren, tuinders en inwoners aan plannen voor natuurherstel en toekomstbestendige landbouw. Maar zonder duidelijk beleid en structurele middelen vanuit het Rijk dreigt de energie bij gebiedspartners weg te vloeien. Het schrappen van het Transitiefonds heeft een groot financieel gat achtergelaten. Zuid-Holland ontving slechts €188 miljoen op een geschatte behoefte van €8 miljard.

Tuinbouw

Achtergrond

De tuinbouw, en met name de glastuinbouw, is na de haven de tweede grootste economische sector in Zuid-Holland en behoort internationaal tot de meest innovatieve. De sector staat echter voor urgente transitieopgaven: beperkte ruimte, verduurzaming van energie en CO₂, verbetering van

waterkwaliteit en verminderde afhankelijkheid van arbeidsmigranten. De provincie wil versnellen richting een concurrerende, duurzame en toekomstbestendige tuinbouw.

Belang

De tuinbouw is cruciaal voor de regionale en nationale economie, voedselzekerheid en innovatiekracht. De sector levert een grote bijdrage aan de exportpositie van Nederland en vervult een sleutelrol in de verduurzaming van de voedselketen. Tegelijkertijd heeft de sector een sterke ruimtelijke impact en is zij verweven met andere maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie en energietransitie.

Uitdagingen

- **Ruimte:** Door schaarse ruimte is meervoudig ruimtegebruik en herstructurering noodzakelijk. Verplaatsing van glastuinbouwbedrijven kan bijdragen aan een betere balans tussen wonen en economie en aan de realisatie van de woningbouwopgave.
- **Energie:** Voor een klimaatneutrale sector in 2040 is een collectief warmtesysteem essentieel, gebaseerd op aardwarmte, restwarmte en opslag. De beschikbaarheid van CO₂ staat echter onder druk en vormt een belemmering voor de overstap van WKK naar duurzame warmte.
- **Waterkwaliteit:** Europese regelgeving beperkt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Groene alternatieven zijn nog niet tijdig beschikbaar door lange toelatingsprocedures bij het CTGB, waardoor de continuïteit van gewassen en voedselzekerheid wordt bedreigd.
- **Arbeidsmigranten:** De sector is sterk afhankelijk van arbeidsmigranten voor laagbetaalde arbeid. Er is behoefte aan robotisering om deze afhankelijkheid te verminderen. De huidige landelijke aanpak via een fonds is te versnipperd; er is behoefte aan een integrale deal tussen Rijk en sector.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

De provincie Zuid-Holland vraagt het nieuwe kabinet om:

1. Financiële bijdragen voor herstructurering en verplaatsing van glastuinbouw bij gebiedsontwikkeling.
2. Een interdepartementale deal (SZW, LNV, EZK) met de tuinbouwsector over vermindering van arbeidsmigranten en gezamenlijke investeringen in robotisering.
3. Versterking van het CTGB en versnelling van toelatingsprocedures voor groene middelen ("green lane").
4. Randvoorwaarden die verduurzaming faciliteren, waaronder betrouwbare warmtevoorziening en beschikbaarheid van CO₂.

Klimaatadaptatie

Achtergrond

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn. Gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk werken hieraan samen. Provincies hebben vooral een stimulerende en ondersteunende rol. De tijdelijke Impulsregeling

Klimaatadaptatie (2021–2023) leverde cofinanciering voor maatregelen, maar structurele middelen ontbreken. Voor Zuid-Holland, als dichtbevolkte deltaprovincie, is klimaatadaptatie urgent vanwege risico's op wateroverlast, hittestress, verzilting en funderingsschade. Zonder blijvende inzet en samenwerking tussen overheden kunnen deze uitdagingen niet worden opgevangen.

Belang

Klimaatadaptatie raakt vrijwel alle maatschappelijke domeinen. Investerings in wateropvang, verkoelend groen, bescherming tegen overstroming en het vertragen van bodemdaling zijn noodzakelijk om leefbaarheid, gezondheid, economie en natuur te borgen. Het provinciaal belang ligt in coördinatie, het stimuleren van integrale gebiedsaanpakken en het verbinden van ruimtelijke keuzes met klimaatbestendigheid.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele financiële middelen, met name voor gemeenten, zodat klimaatadaptatie structureel kan worden opgepakt en niet afhankelijk is van incidentele impulsen.
2. Nakomen van afspraken: houd vast aan interbestuurlijk gedragen kaders zoals water en bodem sturend en de maatlat voor een groene, klimaatadaptieve gebouwde omgeving.
3. Richtinggevende keuzes op Rijksniveau: voorkom bestuurlijke vaagheid en schuarpunten tussen departementen door duidelijke, integrale keuzes te maken die nationale en regionale belangen verbinden.
4. Gezamenlijke uitvoeringsstrategie: borg een gezamenlijke aanpak waarbij taken en verantwoordelijkheden helder verdeeld zijn, mét ruimte voor regionale invulling.
5. Versterking NAS (Nationale Adaptatiestrategie): maak deze daadwerkelijk richtinggevend en ontwikkel een uitvoeringsplan waarin provincies een duidelijke juridische positie en structurele middelen krijgen.

Landbouwtransitie

Achtergrond

De landbouwsector in Zuid-Holland staat onder grote druk. Om ook op lange termijn weerbaar en economisch rendabel te blijven, zet de provincie in op een transitie richting duurzame, natuurvriendelijke en toekomstbestendige bedrijfsmodellen. Landelijk is hiervoor beweging ontstaan met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), maar door het wegvallen van structurele financiering dreigt de ingezette koers stil te vallen. Dit kan grote gevolgen hebben voor zowel boerenbedrijven als voor voedselzekerheid, natuurherstel en regionale economie.

Belang

De landbouwtransitie is van nationaal belang, met een sterke regionale component. Zuid-Holland vervult hierin een coördinerende rol, in nauwe samenwerking met agrarische ondernemers, ketenpartners en medeoverheden. Duurzame landbouw is cruciaal om klimaat- en natuurdoelen te behalen, maar ook om de economische vitaliteit van het landelijk gebied en het verdienvermogen van de sector te waarborgen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Landelijk kader voor emissiereductie – Ontwikkel beleid voor het terugdringen van methaanuitstoot en leg een wettelijke basis vast voor voer- en managementmaatregelen die boeren kunnen toepassen om methaan- en ammoniakemissies te reduceren.
2. Onafhankelijk adviesstelsel – Hervorm wetgeving rond erfbetreders, zodat boeren onafhankelijke adviezen ontvangen, vergelijkbaar met het provisieverbod bij hypotheekadviseurs.
3. Financiële randvoorwaarden – Richt een Rijksfonds (innovatie-, transitie- of frictiekostenfonds) op voor de land- en tuinbouw, gericht op ketenontwikkeling en omschakeling naar duurzame bedrijfsmodellen.
4. Financieringstafel – Neem deel aan provinciale tafels met banken en pensioenfondsen om nieuwe financieringsinstrumenten en garanties te ontwikkelen die boeren helpen bij transitie-investeringen.
5. Structurele samenwerking en regierol – Herijk de rol van het Rijk: niet alleen als financier en regelgever, maar als actieve partner in het transitieproces, inclusief het aanpassen van wet- en regelgeving aan de veranderende praktijk.
6. Voedselstrategie en langetermijnvisie – Ontwikkel een nationale visie voor land- en tuinbouw, gekoppeld aan een brede voedselstrategie, die richting en zekerheid biedt voor ondernemers en medeoverheden.

Stikstof/SANE

Achtergrond

De stikstofuitstoot in Nederland leidt tot verslechtering van natuur en biodiversiteit. Door het uitblijven van voldoende bronmaatregelen is de zogeheten stikstofcrisis ontstaan, met verstrekkende gevolgen voor natuur, economie en maatschappij. Vergunningverlening voor woningbouw, infrastructuur en verduurzamingsprojecten stagneert, waardoor ook de energietransitie vertraging oploopt. Zuid-Holland heeft met de Samenhangende Aanpak Natuurherstel en Economie (SANE) eigen stappen gezet, maar effectieve aanpak vereist landelijke borging en regie.

Belang

De problematiek raakt direct de leefomgeving, natuurkwaliteit en economische ontwikkeling. Omdat Zuid-Holland een kernpositie heeft in de nationale woningbouw- en verduurzamingsopgave, geldt: als Zuid-Holland op slot zit, zit Nederland op slot. Een robuust, landelijk maatregelenpakket is noodzakelijk om de impasse te doorbreken en ruimte te creëren voor natuurherstel én economische activiteiten.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

- Generieke, juridisch geborgde maatregelen om stikstofreductie te realiseren en Natura 2000-gebieden te beschermen.

- Invoering van een juridisch houdbare ondergrens van 1 mol, gekoppeld aan een stevig maatregelenpakket.
- Het voortzetten van de gebiedsgerichte samenwerking, onder andere voor natuurherstel rondom de Rotterdamse Haven.
- De snelle ontwikkeling van doelsturing als geborgde aanpak voor de landbouwsector
- Maatwerk en middelen voor overgangszones rond Natura 2000-gebieden voor het verminderen van alle drukfactoren, dus niet alleen stikstof.
- Onderzoek naar scheiding van NO_x en NH₃. Bij de reductiedoelstellingen van het Rijk is het onderscheid al gemaakt, wij vragen of dit ook toegepast kan worden bij activiteiten en vergunningverlening
- Beleid voor extensivering in de landbouw, met financiële middelen en instrumenten zoals strategisch grondbeleid.
- Stimulering en verplichting van emissieloos bouwen, inclusief ondersteuning voor schoon bouw materieel en laadvoorzieningen.
- Verruiming van staatssteunregels, zodat boeren en tuinders effectiever ondersteund kunnen worden bij verduurzaming en omschakeling.

Betrouwbaar water- en bodemsysteem

Achtergrond

Zuid-Holland is als laaggelegen deltaprovincie kwetsbaar en tegelijkertijd economisch cruciaal. De provincie huisvest nationale investeringen in haven, energie-infrastructuur en woningbouw. Een betrouwbare werking van het water- en bodemsysteem en het behouden van de unieke natuurlijke ecosystemen in Zuid-Holland zijn daarom cruciaal voor het veiligstellen van de economische waarde van Zuid-Holland voor heel Nederland. Dit vergt structurele versterking van de waterkwaliteit, drinkwatervoorziening, zoetwaterbeschikbaarheid, waterveiligheid, boezemsystemen en een effectieve aanpak van de Amerikaanse rivierkreeft. Daarnaast zijn transformatieopgaven noodzakelijk omdat niet alle condities langer via technische ingrepen op te vangen zijn.

Belang

De urgentie is groot: droogte, clusterbuien en verzilting zetten druk op waterbeschikbaarheid en kwaliteit. Huidige knelpunten zijn o.a. het leveren van voldoende (drink)water voor nieuwbouw, landbouw en natuur, en het niet halen van KRW-doelen. Dit kan nieuwe vergunningverlening blokkeren. Ook spelen risico's rond vernatting van veenweidegebieden, verzilting in kustregio's en wateroverlast in stedelijke wijken.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Veranker "water en bodem sturend" expliciet in de Nota Ruimte en reserveer ruimtelijke zoekgebieden voor toekomstige water- en bodemopgaven.

2. Intensieve inzet op verbetering van waterkwaliteit via normering, toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen, aanvullende maatregelen in het mestbeleid, en Europese afspraken rond PFAS.
3. Meer middelen en regelgeving voor zoetwaterbeschikbaarheid en drinkwaterbesparing, met oog voor industriële en huishoudelijke reductie.
4. Structurele steun voor transformatie-opgaven zoals de aanleg van groenblauwe netwerken en de aanpak van verzilting en bodemdaling.
5. Werkbare landelijke kaders voor waterinfiltratie en concrete afspraken rond VTH-taken afvalwaterlozingen.

ZHPLG – Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied

Achtergrond

Het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG) bundelt opgaven rond natuur, stikstof, waterkwaliteit, klimaat en landbouw. De provincie beoogt een integrale aanpak waarmee doelen worden gehaald én landbouw toekomstperspectief behoudt. De urgentie is hoog: natuur en waterkwaliteit staan onder druk, biodiversiteit loopt terug en het schrappen van het NPLG en Transitiefonds heeft een groot financieel gat achtergelaten.

Belang

Het landelijk gebied staat voor een dubbele transitie: verduurzaming en herstel van natuurwaarden, gecombineerd met economisch perspectief voor boeren. Zuid-Holland ontving slechts €188 miljoen op een geschatte behoefte van €9 miljard. Zonder substantiële aanvullende middelen dreigt de uitvoering te stagneren.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Landelijke wet- en regelgeving die stikstofreductie structureel borgt en handhaafbaar maakt.
2. Substantiële aanvullende financiering in de orde van honderden miljoenen, zowel voor procescapaciteit als voor uitvoering van maatregelen.
3. Nationale coördinatie op de realisatie van internationale en nationale doelen voor water, natuur, stikstof en klimaat.
4. Het stimuleren van gebiedsgericht werken door provincies, inclusief middelen voor gebiedsplannen die de integrale opgaven concreet maken.

Agrarisch natuurbeheer (ANB)

Achtergrond

Het Europese landbouwbeleid wordt sinds 2023 nationaal ingevuld via het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Daarin is het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) een cruciaal instrument. Via agrarische collectieven maken provincies afspraken met boeren over maatregelen zoals later maaien

voor weidevogels of natuurvriendelijk slootbeheer. Het ANLb is vrijwillig, maar draagt sterk bij aan biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaatdoelen. Daarnaast speelt het ANLb een sleutelrol bij de uitvoering van de Europese natuurherstelverordening en de aanpak van de inbreukprocedure voor de grutto, waarmee de Europese Commissie Nederland aanspreekt op onvoldoende bescherming van boerenlandvogels. Het vorige kabinet trok bovenop het bestaande ANLb-budget (€120 mln/jaar) €500 mln extra uit voor breder agrarisch natuurbeheer (ANB). Hiermee kan ook worden geïnvesteerd in houtwallen, natuurvriendelijke oevers en grondinrichting. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en ontvangen middelen via het Provinciefonds. De verdeling van deze extra middelen is echter nog niet volledig uitgewerkt, waardoor onzekerheid bestaat over continuïteit en effectiviteit.

Belang

Agrarisch natuurbeheer biedt een win-winsituatie: natuur en biodiversiteit worden versterkt, terwijl boeren een duurzamer verdienmodel ontwikkelen. Voorwaarde is wel dat de vergoedingen concurrerend zijn en voldoende zekerheid wordt geboden via langjarige contracten. Voor Zuid-Holland zijn de nog niet uitgewerkte middelen (ca. €300 mln) essentieel om de opgaven rond natuur, stikstof, klimaat en waterkwaliteit waar te maken.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Voldoende middelen: borg structurele en concurrerende vergoedingen voor ANLb, zodat deelname aantrekkelijk blijft voor boeren.
2. Langjarige contracten: maak afspraken over dekking en ruimte voor meerjarige verplichtingen, zodat agrariërs zekerheid krijgen.
3. Tempo en duidelijkheid: zorg voor snelle uitwerking van het doelenkader en een transparante verdeelsleutel voor de verdeling van middelen.
4. Nieuwe opdracht aan provincies: leg vast dat provincies ook na 2027 verantwoordelijk blijven voor uitvoering van ANLb, inclusief structurele bekostiging.
5. Structurele uitwerking van €300 mln: maak afspraken over inzet voor grondinstrumentarium en herwaardering van landbouwgrond, zodat agrariërs grotere delen van hun bedrijf duurzaam kunnen inzetten.

Webpagina 7: Investeren in welvaart en een sterke economie

Zuid-Holland is de economische motor van Nederland, met sterke sectoren zoals de Rotterdamse haven, het tuinbouwcluster en kennis- en innovatieclusters. Toch staat de welvaart onder druk door

een groot woningtekort, slechte bereikbaarheid en hittestress. Daarom vraagt de provincie om een integrale aanpak waarin economie en leefkwaliteit hand in hand gaan.

Brede welvaart

Achtergrond

Brede welvaart gaat verder dan economie en omvat ook milieu, gezondheid, sociale samenhang, veiligheid en leefkwaliteit. In Zuid-Holland is de brede welvaart relatief laag en in sommige gebieden significant lager dan in de rest van Nederland. Geopolitieke ontwikkelingen en de grote transitie (energie, klimaat, economie) maken de economie kwetsbaar en zetten de leefkwaliteit verder onder druk.

De provincie Zuid-Holland vervult een coördinerende en regisserende rol vanuit wettelijke taken in ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, energie en economie. Brede welvaart wordt daarbij ingezet als kader voor integrale keuzes die bijdragen aan leefkwaliteit voor huidige en toekomstige generaties.

Belang

Brede welvaart staat zowel landelijk als provinciaal onder druk:

- Landelijk, omdat knelpunten in Zuid-Holland (woningtekort, bereikbaarheid, energie, veiligheid rond risicobedrijven) gevolgen hebben voor heel Nederland.
- Provinciaal, door specifieke uitdagingen: hoge filezwaarte, hittestress, relatief hoge ongevalsrisico's, beperkte betaalbaarheid van wonen en kwetsbare sociale samenhang in de steden.

Zo'n 500.000 inwoners van Zuid-Holland scoren structureel laag op brede welvaartsindicatoren. Oorzaken stapelen zich op en de aanpak vereist samenwerking van rijk, provincie, gemeenten en maatschappelijke partners.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Meerjarige, sector-overstijgende financiering: voor regionale investeringsagenda's die bijdragen aan brede welvaart.
2. Bundeling van middelen over departementen heen: ruimte creëren om gezamenlijk te investeren in integrale en gebiedsgerichte opgaven.
3. Nieuwe samenwerkingsvormen: afspraken maken die departement- en sectoroverstijgend zijn.
4. Duurzaam alternatief voor Regiodeals: continuïteit in middelen die brede welvaart versterken.

Human capital

Achtergrond

Het tekort aan talent en goed gekwalificeerd personeel vormt de meest urgente uitdaging voor de Zuid-Hollandse economie en het behoud van brede welvaart. Bijna 40% van de bedrijven ervaart een

tekort aan arbeidskrachten als grootste belemmering voor ontwikkeling. Dit vertraagt cruciale transitie op het gebied van energie, grondstoffen en digitalisering. Tegelijkertijd is er sprake van een aanzienlijke skillsgap en onbenut arbeidspotentieel. De afhankelijkheid van buitenlands talent neemt toe, maar het vestigingsklimaat staat onder druk door woningnood en sociale spanningen.

De provincie zet via de Human Capital Agenda Zuid-Holland in op her-, bij- en omscholing van 55.000 werkenden, begeleiding van 10.000 mensen naar toekomstbestendig werk en verhoging van arbeidsproductiviteit door sociale innovatie.

Belang

De uitdagingen op het gebied van arbeidsmarkt en talentontwikkeling zijn landelijk, maar hebben in Zuid-Holland door de hoge concentratie van kennisintensieve sectoren een directe impact op de nationale economie. Demografische ontwikkelingen, vergrijzing en snelle technologische veranderingen vergroten de urgentie. Landelijke adviesorganen, zoals de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen en de Commissie Borstlap, benadrukken dat alleen een geïntegreerde aanpak – waarin economische groei, arbeidsproductiviteit en sociale samenhang worden verbonden – duurzaam perspectief biedt.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele investering in Leven Lang Ontwikkelen (LLO): financiële middelen voor een persoonlijk ontwikkelbudget en een landelijk dekkend netwerk van regionale talentfondsen en werkcentra.
2. Internationaal talent aantrekken en behouden: versnellen van procedures voor kennismigranten, betere erkenning van diploma's, en ondersteuning bij integratie en taalverwerving via expatcentra en WIN-punten.
3. Verhoging arbeidsproductiviteit: stimuleren van technologische en sociale innovaties en versterken van regionale talenthubs via publiek-private samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid.
4. Inclusieve arbeidsmarktkansen: blijvend investeren in arbeidsparticipatie van onderbenutte groepen via loonkostensubsidies, jobcoaching en normering van inclusief werkgeverschap bij aanbestedingen.
5. Integrale uitvoering van Commissie-Borstlap-adviezen: met name het wegnemen van fiscale prikkels die (meer) werken ontmoedigen.

Circulair Zuid-Holland

Achtergrond

Zuid-Holland verbruikt circa 30% van alle grondstoffen in Nederland en heeft daarmee een sleutelrol in de transitie naar een circulaire economie. De ambitie is helder: in 2030 50% minder gebruik van eindige grondstoffen en in 2050 volledig circulair. De provincie is als verbindende partner cruciaal door haar kennis, netwerk en regierol in regionale ketens.

Belang

De overgang van een lineaire naar een circulaire economie vraagt een fundamentele omslag in productie, consumptie, financiering en regelgeving. Dit kan alleen in samenwerking tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Financierbaarheid en regelgeving zijn nog onvoldoende afgestemd op circulaire praktijken. Zuid-Holland kan een voortrekkersrol vervullen, maar is daarbij afhankelijk van heldere nationale kaders en steun.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Herbevestiging en routekaart: bevestig de circulaire doelen en vertaal deze naar een routekaart tot 2050, met concrete en voorspelbare maatregelen per vijf jaar. Zorg voor voldoende budget en capaciteit bij rijk, provincies en gemeenten, en zet rijksinkoopinstrumenten in.
2. Stimuleren van vraag en nieuwe spelregels:
 - Verschuif belastingdruk van arbeid naar grondstoffen.
 - Voorkom invoer van laagwaardige producten en neem obstakels voor koplopers weg (einde-afvalstatus, financierbaarheid).
 - Introduceer progressieve verplichtingen voor circulair inkopen en aanbesteden.
 - Maak circulaire alternatieven financieel aantrekkelijker dan grondstofintensieve producten.
3. Reparatie, remanufacturing en hergebruik: verleg focus van recycling naar levensduurverlenging, met prikkels zoals btw-verlaging op reparatie, vouchers, en ondersteuning voor MKB bij digitale productpaspoorten en ecodesign.
4. Ruimte voor circulaire hubs: veranker ontwikkeling van circulaire bedrijventerreinen en hubs in de Nota Ruimte, zodat circulaire bedrijvigheid kan opschalen.

Dual-use & defensie

Achtergrond

Dual-use technologieën hebben zowel civiele als militaire toepassingen. Zuid-Holland is hierbij nationaal zwaartepunt: circa 80% van de Nederlandse ruimtevaartactiviteiten vindt hier plaats, met sterke clusters rond de NL Space Campus (Noordwijk), TU Delft, Leiden, Rotterdam en Den Haag. De provincie is initiatiefnemer en medefinancier van de NL Space Campus en betrokken bij aanpalende ecosystemen, waaronder de maritieme maakindustrie (scheepswerven als Damen en IHC/Stormpolder in Krimpen) en de waardeketen van laser-satellietcommunicatie. Nederland beschikt via Defensie over een eigen satellietconstellatie (PAMI), waarmee het land vooroploopt in ultra-veilige communicatie. Drones-campus Unmanned Valley op het voormalige Marinevliegkamp Valkenburg is een hoeksteen van de Nederlandse dronesector en wordt met dual-use partners doorontwikkeld. De provincie heeft geen directe wettelijke taken in defensie, maar speelt een sleutelrol in ruimtelijke ordening, vergunningverlening, economische stimulering en clusterontwikkeling.

Belang

Het versterken van de dual-use sector is cruciaal voor nationale veiligheid, Europese samenwerking en strategische autonomie. Toepassingen variëren van satellietcommunicatie en kwantumbeveiliging tot scheepsbouw en kritieke infrastructuur. De concentratie van kennis en bedrijvigheid in Zuid-

Holland maakt de regio van nationaal belang. Deze sector draagt bij aan innovatie, economische groei, veiligheid en geopolitieke onafhankelijkheid. Uitdagingen zijn onder meer behoud van technologische voorsprong, structurele investeringen, en het wegnemen van randvoorwaarden die innovatie beperken, zoals netcongestie die de ontwikkeling van campussen en clusters belemmert.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Erkenning – Benoem expliciet het strategische belang van de Zuid-Hollandse dual-use ruimtevaartsector en maritieme maakindustrie in het regeerprogramma.
2. Investerings – Structurele investeringen van Defensie in dual-use technologieën, waaronder satellietcommunicatie, PAMI en maritieme bouw- en onderhoudscapaciteit.
3. Infrastructuurbehoud – Borging van essentiële maritieme infrastructuur, zoals de Stormpolderwerf in Krimpen.
4. Randvoorwaarden – Versnelde aanpak van netcongestie, zodat innovatie-ecosystemen zoals NL Space Campus en House of Quantum kunnen doorgroeien.
5. Sectorale regie – De relatief jonge economische sectoren voor drones- en quantumtechnologie hebben regie en ondersteuning vanuit het Rijk nodig om verder te organiseren, professionaliseren, en waardeketens op te schalen.
6. Europese positionering – Actieve inzet op een sterke Nederlandse rol binnen Europese defensie- en ruimtevaartprogramma's (EU, ESA, NAVO).

Unmanned Valley

Achtergrond

Unmanned Valley (UMV) in Katwijk is een toonaangevend innovatiecluster en fieldlab voor drones, sensoren en gerelateerde technologieën. Het cluster huisvest bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen (o.a. TNO, NLR, TU Delft) en Rijksorganisaties (ILT, RWS, LVNL). De provincie Zuid-Holland en de gemeente Katwijk zijn belangrijke medefinanciers voor de exploitatie en de ontwikkeling van testfaciliteiten. Samen met IenW, Defensie en andere partners wordt gewerkt aan structurele verankering van UMV als nationaal innovatiecentrum.

De provincie vervult hierbij een sleutelrol: zij doorloopt momenteel de wijzigingsprocedure van het luchtruim voor een grootschalig testgebied boven de Noordzee, inclusief vaste transferoute van en naar UMV. Dit zou het eerste grootschalige dronetestgebied in regulier luchtruim in Nederland zijn.

Belang

Het versterkt de internationale concurrentiepositie en geeft de Nederlandse dronesector een unieke propositie. Ook is herontwikkeling van leegstaand vastgoed op het terrein voorzien voor dual-use bedrijvigheid. UMV heeft daarnaast strategische waarde voor Defensie, mits alle activiteiten civiel én militair bruikbaar blijven en niet gericht zijn op puur militaire wapensystemen. Toepassingen sluiten aan bij maatschappelijke en economische opgaven, zoals reddingsdrones (Kustwacht), sierteeltdrones (Duin- en Bollenstreek), natuurmonitoring (Dunea, Staatsbosbeheer) en inspecties (Havenbedrijf, Douane, Marine). Verder ontstaan kruisverbanden met 5G/6G, lasersatellietcommunicatie en stedelijke luchtvaarttoepassingen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Benoem UMV expliciet als ontwikkeling van nationaal belang.
2. Steun de realisatie van het grootschalige testgebied boven de Noordzee via IenW en Defensie.
3. Lever financiële en juridische borging voor structurele doorontwikkeling.

Ruimtevaart

Achtergrond

Ruimtevaart is van strategisch belang voor Nederland: voor autonomie, defensie, veiligheid, klimaatmonitoring en innovatie in energie, mobiliteit en landbouw. 80% van de Nederlandse ruimtevaartactiviteiten concentreert zich in Zuid-Holland, met meer dan 210 bedrijven en 10.000 fte. Toch blijft veel potentie onbenut door achterblijvende nationale investeringen en beperkte toegang tot cofinanciering. De provincie zet zwaar in op de ontwikkeling van NL Space Campus als internationale ruimtevaarthub, met faciliteiten als het CometLab (2025), Small Antenna Test Centre (2025), en Basecamp (2027). Samenwerking met ESA/ESTEC en gemeenten is hierbij cruciaal. Ondanks steun in de Lange Termijn Ruimtevaartagenda (LTR) blijft het ruimtevaartbudget ontoereikend om de ESA-norm te halen en dreigt Nederland achterop te raken in internationale programma's.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele financiering en uitvoering van de LTR, inclusief intensivering van €60 miljoen per jaar in de komende kabinetsperiode.
2. Snelle naleving van de ESA-norm (4,7% van het ESA-budget, conform Nederlands bnp-aandeel).
3. Opschaling van industriële capaciteit en meer middelen voor nationale en Europese programma's.
4. Versterking van NL Space Campus tot internationale hub via een uitvoeringsprogramma met het Rijk en gemeente Noordwijk.
5. Evenredige verhoging van investeringen bij stijgend ESA-budget om structureel aan de norm te voldoen.

Laser-satellietcommunicatie

Achtergrond

Laser-satellietcommunicatie (lasersatcom) geldt als een van de meest kansrijke hightech groeimarkten van Nederland. Het zwaartepunt van de industrie, kennisinstellingen en internationale partners ligt in Zuid-Holland, in combinatie met de sterk groeiende markt voor quantum key distribution (QKD). Deze combinatie biedt cruciale toepassingen voor Defensie, kritieke infrastructuur, financiële instellingen en telecom. De technologische standaarden ontwikkeld door

TNO zijn wereldwijd leidend. De verwachte afzetmarkt loopt in de komende tien jaar op tot tientallen miljarden euro.

De provincie Zuid-Holland is direct betrokken, onder meer via de komst van een Europees optisch grondstation op de NL Space Campus in Noordwijk. Dit is het meest geavanceerde grondstation ter wereld en wordt uitgerust met een modem voor QKD. Naast wetenschappelijke toepassingen biedt dit station mogelijkheden voor commerciële en militaire inzet. Provincie, gemeente en partners onderzoeken inbedding in een fieldlab voor verdere R&D.

Belang

De Defensie Ruimte Agenda en de Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie (2025-2029) benoemen lasersatcom als prioriteit. Nederland behoort met de PAMI-constellatie tot de eerste landen die ultraveilige communicatie via laser en QKD realiseren. Europese partners (EU, ESA, NAVO) willen deze technologie inkopen bij Nederlandse bedrijven, waarmee Zuid-Hollandse consortia aanzienlijke orders kunnen verwachten.

Hoewel er steun is via het Nationaal Groeifonds (NXTGEN Hightech) en incidentele cofinanciering, ontbreekt nog structurele Rijksinzet en Europese positionering. Zonder regie en financiële borging loopt Nederland het risico de doorontwikkelingsfase tot 2032 niet te overbruggen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Positionering in Europa: zorg dat Nederland zich actief inschrijft op het IRIS2-programma van de Europese Commissie, met hogere financiële bijdragen en ambtelijke inzet.
2. Rijksregie en coördinatie: organiseer meer centrale regie vanuit EZ op de industriële ontwikkeling van deze waardeketen, naar analogie met andere sleuteltechnologieën.
3. Ondersteuning test- en opschalingsprojecten: verwijder obstakels op Rijksniveau voor geavanceerde demonstratieprojecten en industriële opschaling.
4. Politiek-bestuurlijke steun: spreek actief commitment uit richting Europese en NAVO-partners, zodat Nederlandse consortia toegang krijgen tot internationale samenwerking en defensieorders.

Digitale infrastructuur

Achtergrond

Digitale infrastructuur – glasvezel, 5G, edge/AI-infrastructuur en datacenters – vormt de ruggengraat van onze economie en samenleving. In Zuid-Holland is de afhankelijkheid bijzonder groot door de aanwezigheid van mainports, internationale organisaties, kennisinstellingen en een hoge bevolkingsdichtheid. Hoewel de provincie geen wettelijke taak heeft voor datacenters, vervult zij een cruciale rol in ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling en energietransitie. Recente onderzoeken tonen dat er spanningen bestaan tussen ruimtegebruik, energie- en waterverbruik enerzijds en de noodzaak tot digitale connectiviteit en innovatie anderzijds.

Belang

De digitale infrastructuur is een nationale opgave met sterke regionale componenten. Zonder

landelijke kaders dreigt versnippering, met suboptimale keuzes en toenemende druk op schaarse energie- en watervoorraden. Beslissingen in Zuid-Holland zijn door de concentratie van bedrijvigheid, kennis en internationale organisaties van invloed op heel Nederland. Voor de provincie is het daarom essentieel dat ruimtelijke, economische en ecologische belangen zorgvuldig worden geïntegreerd in een nationaal beleidskader.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Landelijke regie en integraal kader
 - Ontwikkel een nationaal beleidskader voor digitale infrastructuur en datacenters met duidelijke richtlijnen voor ruimtelijke inpassing, energie- en waterverbruik, en economische meerwaarde.
 - Voorkom versnippering door heldere rolverdeling tussen Rijk, provincies en gemeenten.
2. Financiering en randvoorwaarden
 - Investeer in energie- en netwerkcapaciteit, inclusief hoogspanningsaansluitingen en warmte-uitwisseling.
 - Creëer wet- en regelgeving die duurzame oplossingen stimuleert, zoals hergebruik van restwarmte, circulair watergebruik en ondersteuning van edge-datacenters bij innovatieve clusters.
3. Internationale samenhang en investeringsklimaat
 - Sluit aan bij Europese kaders (Digital Decade, Green Deal, AI Act) om duidelijkheid te bieden aan internationale investeerders en afhankelijkheden van buitenlandse cloudproviders te verkleinen.
 - Positioneer Nederland en Zuid-Holland als betrouwbare hub voor digitale connectiviteit, innovatie en digitale soevereiniteit.

Digitale maatschappij en digitaal bestuur

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland zet in op een betrouwbare, open en toegankelijke digitale overheid die technologie, data en algoritmes verantwoord inzet. Door de toenemende afhankelijkheid van digitale infrastructuur nemen risico's toe. Daarom is versterking van de digitale autonomie noodzakelijk: het waarborgt kritieke overheidsprocessen, beschermt publieke waarden en fundamentele rechten en vermindert afhankelijkheden van externe partijen.

De provincie heeft daarnaast een ondersteunende rol richting gemeenten. Digitale autonomie en de inzet van open source alternatieven zijn cruciale voorwaarden om als overheid veerkrachtig en toekomstbestendig te blijven functioneren.

Belang

Digitalisering raakt alle overheidslagen en domeinen. De Nederlandse Digitaliseringsstrategie benadrukt interbestuurlijke samenwerking, terwijl de EU in hoog tempo nieuwe wet- en regelgeving invoert. De impact van digitale keuzes is groot: zowel binnen de overheid zelf als in de samenleving. Een robuuste digitale overheid is randvoorwaardelijk voor maatschappelijke opgaven zoals economie, milieu en mobiliteit. Beslissingen over software en hardware hebben langdurige gevolgen voor het vermogen van overheden om digitaal autonoom te zijn. Investeren in digitale infrastructuur en autonomie is daarmee een nationale prioriteit.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Visie op interbestuurlijke samenwerking: een helder kader dat rekening houdt met de unieke rollen van provincies, gemeenten, waterschappen en rijk.
2. Structurele investeringen in overheidsbrede voorzieningen: digitale infrastructuur die alle bestuurslagen ondersteunt en ontzorgt.
3. Strategie en financiering voor digitale autonomie: inclusief de implementatie van open source alternatieven binnen alle bestuurslagen.
4. Financiering en opschaling van innovatieve initiatieven: ruimte voor provinciale en gemeentelijke pilots die landelijk kunnen worden uitgerold, in lijn met het Innovatiebudget-programma.

Gemeentefinanciën

Achtergrond

Hoewel de acute effecten van het zogenoemde Ravijnjaar enigszins zijn gedempt, blijft er een structurele disbalans bestaan tussen de taken en middelen van gemeenten. Het vooruitzicht is dat deze problematiek vanaf 2028 in volle omvang terugkeert. Dit wordt zichtbaar in de rol van de provincie als financieel toezichthouder, maar ook in de gezamenlijke realisatie van maatschappelijke opgaven.

Belang

Financieel gezonde gemeenten zijn een randvoorwaarde voor het realiseren van zowel provinciale als landelijke ambities. Zonder voldoende financiële slagkracht kunnen gemeenten hun taken niet effectief uitvoeren en komt de samenwerking tussen rijk, provincies en gemeenten onder druk te staan. Dit raakt direct het vermogen van de overheid als geheel om maatschappelijke opgaven te realiseren en publieke voorzieningen op peil te houden.

Een duurzaam evenwicht tussen taken en middelen is daarmee noodzakelijk om de bestuurskracht van gemeenten te versterken en de stabiliteit van het publieke domein te waarborgen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Herstel van de balans tussen taken en middelen: structurele afspraken die ervoor zorgen dat gemeenten hun wettelijke en maatschappelijke taken realistisch kunnen uitvoeren.
2. Voldoende structurele middelen in het Gemeentefonds: borging van financiële stabiliteit als randvoorwaarde voor investeringen in het publieke domein.
3. Bestuurskrachtige gemeenten als gezamenlijke ambitie: erkenning dat sterke gemeenten noodzakelijk zijn om gezamenlijke opgaven met provincies en Rijk te realiseren.

4. Ondersteuning van de inzet van de VNG: bevestiging van de randvoorwaarde dat gemeenten structureel over voldoende middelen beschikken.

Interbestuurlijke verhoudingen

Achtergrond

Tijdens de afgelopen kabinetsperiode stonden de structurele overleggen tussen Rijk en medeoverheden grotendeels in het teken van financiële discussies. Dit heeft de kwaliteit van de samenwerking onder druk gezet. Voor de toekomst is herstel en verankering van goede interbestuurlijke verhoudingen noodzakelijk om gezamenlijke opgaven effectief en evenwichtig aan te pakken.

Belang

Goede interbestuurlijke verhoudingen zijn essentieel om maatschappelijke uitdagingen gezamenlijk te realiseren. Een heldere en eerlijke verdeling van taken, bevoegdheden en middelen voorkomt dat medeoverheden worden overvraagd of onvoldoende toegerust. Daarbij is het van belang dat het overleg tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen structureel, inhoudelijk en toekomstgericht wordt vormgegeven.

Een sterk en stabiel interbestuurlijk stelsel biedt duidelijkheid, vergroot de uitvoeringskracht en bevordert het vertrouwen tussen overheden. Dit versterkt ook de legitimiteit van beleid en uitvoering richting inwoners.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Structurele medeoverhedenoverleggen: onder leiding van de minister-president en de minister van BZK, met nadruk op inhoudelijke samenwerking.
2. Wettelijke verankering van de verdeling van taken en bevoegdheden: meer garanties dat toekomstige decentralisaties niet leiden tot een disbalans tussen taken en middelen.
3. Uitvoering ROB-advies “Meters maken met medebewind”: overzicht van medebewindstaken en het daarbij beschikbare budget.
4. Versterking van de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO): verplichtende werking zodat departementen rekening moeten houden met uitvoerbaarheid.
5. Interbestuurlijke samenwerkingsagenda: opstellen bij de start van het nieuwe kabinet.
6. Aanscherping beleidskader gemeentelijke herindeling: provincies opnieuw de mogelijkheid geven om, indien noodzakelijk, herindelingen te initiëren. Daarbij meenemen dat het kabinet niet alleen kijkt naar draagvlak bij betrokken gemeenten en inwoners, maar ook naar de positie van provincie en buurgemeenten.

Open overheid

Achtergrond

De samenleving vraagt om een betrouwbare, eerlijke en toegankelijke overheid die het publieke vertrouwen versterkt. De Wet open overheid (Woo) vormt het wettelijke fundament voor transparantie, maar is slechts een beginpunt richting een bredere open bestuurscultuur.

De provincie Zuid-Holland wil hierin vooroplopen met steun van het nieuwe kabinet. Openbaarheid moet worden gezien als kans om de relatie tussen overheid en samenleving te verbeteren.

Belang

Openbaarheid en actieve openbaarmaking zijn essentieel voor de democratie en voor herstel en behoud van vertrouwen in de overheid. De uitvoering van de Woo verloopt echter moeizaam. De Invoeringstoets (2024) wijst op capaciteitsproblemen, hoge uitvoeringslasten, een gebrekkige informatiehuishouding en onvoldoende sturing.

Een goede uitvoering van de Woo is van nationaal belang. Het raakt direct aan de manier waarop burgers en bedrijven de overheid ervaren en beïnvloedt de legitimiteit van beleid en uitvoering.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Visie en ambitie: een duidelijke, actuele visie op open overheid in het regeerakkoord.
2. Actieve openbaarmaking: borg dat dit uiterlijk zomer 2027 volledig in werking treedt voor alle overheden.
3. Voorkomen van misbruik: maatregelen om misbruik van de Woo tegen te gaan.
4. Samenwerking stimuleren: tussen overheden onderling en met de samenleving.
5. Investeren in digitalisering en innovatie: om uitvoering en openbaarmaking te vereenvoudigen.
6. Capaciteit waarborgen: geen inperking van middelen voor uitvoering van de Woo.
7. Informatiehuishouding op orde: structureel sturen en investeren in beheer en toegankelijkheid van overheidsinformatie.
8. Monitoring en evaluatie: periodieke toetsing van de uitvoering, inclusief een invoeringstoets actieve openbaarmaking in 2028/2029.

Cultuurparticipatie

Achtergrond

Cultuur verrijkt het leven van mensen en versterkt de samenleving. Het huidige culturele stelsel is vastgelegd in het Interbestuurlijk kader cultuur (2012), waarbij het Rijk verantwoordelijk is voor het aanbod (BIS), gemeenten voor de afname, en provincies voor de distributie. Deze taakverdeling is niet wettelijk verankerd. De Raad voor Cultuur (2024) constateert dat het bestel is vastgelopen: er is te veel versnippering, onvoldoende samenhang en beperkte toegankelijkheid. Er is dus behoefte aan een nieuw stelsel waarin cultuur voor iedereen bereikbaar is, met nadruk op regionale spreiding, educatie en talentontwikkeling. In Zuid-Holland zijn naast sterke stedelijke centra ook “witte vlekken” waar toegang tot cultuur beperkt is en daarnaast groeit de omvang van de Rijksmiddelen voor de BIS niet mee met de bevolkingsomvang in Zuid-Holland.

Belang

Cultuurparticipatie bevordert welzijn en gezondheid; bewezen effecten zijn vermindering van stress, versterking van mentale veerkracht en vergroting van verbondenheid. Cultuurparticipatie levert voor

jongeren, ouderen en kwetsbare groepen dus substantiële gezondheidswinst en draagt bij aan kansengelijkheid. Daarnaast vestigen bedrijven zich graag in regio's met culturele voorzieningen; cultuur verhoogt daarmee de aantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat. Deelname aan cultuur ontwikkelt daarbij creatieve competenties die essentieel zijn voor maatschappelijke transitie en innovatie. Kortom: cultuurparticipatie is geen luxe, maar een fundamenteel onderdeel van een gezonde samenleving.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Vernieuwing van interbestuurlijke afspraken cultuur, waarbij het principe van werken als één overheid centraal staat.
2. Aandacht voor witte vlekken in de culturele infrastructuur, zowel landelijk als in Zuid-Holland.
3. Meewegen van bevolkingsomvang en -groei bij de verdeling van rijksmiddelen voor de BIS.

Erfgoed, ruimte en grote restauratieprojecten

Achtergrond

De provincie benadrukt dat erfgoed een integraal onderdeel is van de leefomgeving en van groot belang voor leefkwaliteit, identiteit en brede welvaart. Zuid-Holland beschermt cultuurlandschappen, molenbiotopen en monumenten via de Omgevingsverordening en benut erfgoed als inspiratiebron voor ruimtelijke opgaven.

Sinds 2012 financiert het Rijk restauraties via het provinciefonds, dat door provincies wordt gemacht. Dit systeem is waardevol, maar ontoereikend voor grote restauraties zoals het Prinsenhof Delft, de Rivierahal van Diergaarde Blijdorp en de St. Janskerk in Gouda. Daarom is een structurele landelijke faciliteit voor grote restauratieopgaven nodig.

Daarnaast staat erfgoed onder druk door ruimtelijke transitie (woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie). Erfgoed kan juist bijdragen met lessen uit het verleden (bijv. waterbeheer, klimaatbestendig bouwen) en als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Erfgoed vroegtijdig betrekken bij planvorming, uitvoering en beheer van ruimtelijke opgaven.
2. Heldere afspraken over doorwerking van erfgoedbeleid.
3. Voortzetting bijdrage aan provinciefonds én een structurele voorziening voor grote restauraties.

Weerbaarheid politieke ambtsdragers

Achtergrond

De commissaris van de Koning heeft een wettelijke taak op het gebied van bestuurlijke integriteit. Vanuit deze rol ziet de provincie met zorg een toename in agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers, met name op gemeentelijk niveau.

Uit de meest recente monitor blijkt dat bijna de helft (45%) van de decentrale politieke ambtsdragers in het afgelopen jaar te maken kreeg met agressie. Hoewel het aantal gevallen van verbale agressie licht daalt, is het totaal aantal meldingen in tien jaar tijd verdubbeld. Dit vormt een ernstige bedreiging voor de democratische rechtsstaat en de aantrekkelijkheid van het ambt.

Het Netwerk Weerbaar Bestuur (NWB) ondersteunt ambtsdragers bij weerbaarheid en integriteit en wordt breed gewaardeerd. Het gebruik ervan neemt toe, wat de urgentie onderstreept om dit initiatief structureel voort te zetten en uit te bouwen.

Belang

Politieke ambtsdragers moeten hun werk in veiligheid en onafhankelijkheid kunnen uitoefenen. Toenemende agressie en bedreigingen hebben impact op hun functioneren, op de kwaliteit van het openbaar bestuur en op het vertrouwen van burgers in de overheid.

Investeren in weerbaarheid is noodzakelijk om de stabiliteit van het lokale bestuur te waarborgen en de legitimiteit van de democratie te beschermen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Voortzetting en uitbreiding van het Netwerk Weerbaar Bestuur: structurele borging van financiële middelen om gemeenten en ambtsdragers te ondersteunen.
2. Opschaling van bestaande ondersteuning: meer capaciteit en instrumenten om te voorzien in de groeiende vraag.
3. Blijvende aandacht in nationaal beleid: verankering van weerbaarheid en bescherming van politieke ambtsdragers als prioriteit.

Webpagina 8: Energie en infrastructuur voor een betrouwbare toekomst

De energietransitie is cruciaal voor bestaanszekerheid en economische kracht. Zuid-Holland levert 40% van de nationale CO2-reductieopgave en huisvest sleutelclusters zoals de haven en de glastuinbouw. Maar het elektriciteitsnet zit vol en er is grote behoefte aan warmteinfrastructuur. Zonder investeringen en duidelijke keuzes stopt de verduurzaming én de woningbouw. De huidige netcongestie bedreigt ruim 25% van de geplande woningbouw in Zuid-Holland (= ruim 50.000 woningen).

Netcongestie

Achtergrond

Het energiegebruik neemt toe en daarmee ook de druk op onze energie-infrastructuur. Nieuwe woningen, de uitbreiding van bedrijven, en de toename van elektrische laden en warmtepompen zorgen er tegelijkertijd voor dat de vraag naar elektriciteit meer tijdgebonden pieken kent. Deze pieken leiden ertoe dat het elektriciteitsnet op bepaalde momenten van de dag tegen zijn maximale capaciteit aanloopt. Dit noemen we netcongestie.

Belang

Door netcongestie kunnen nieuwe ontwikkelingen, zoals woningbouw of uitbreiding van bedrijven, niet altijd doorgaan. Meer dan 14.000 verzoeken staan landelijk op de wachtlijst voor afname. Partijen die op de wachtlijst staan kunnen hierdoor niet verhuizen naar andere locaties, soms zelfs niet naar een locatie 50 meter verderop. Gebiedsontwikkelingen kunnen niet uitgevoerd worden, waardoor ook woningbouw vastloopt.

De provincie Zuid-Holland werkt samen met netbeheerders en andere belanghebbenden om te bepalen waar het net als eerste moet worden versterkt. Ook investeert de provincie in slimme oplossingen, zoals energiehubs en opslag van elektriciteit. Dit alles met het oog op een slim, efficiënt en betaalbaar energiesysteem van de toekomst.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Organiseer vanuit het Rijk een overkoepelende aanpak netcongestie, die in zijn totaliteit binnen alle decentrale overheden landt, rekening houdend met de verschillen tussen provincies.
 - Organiseer beleid dat de afweging tussen beter benutten en verzwaren stimuleert;
 - Verbreed het huidige Stimuleringsprogramma Energiehubs naar een landelijk programma Beter Benutten, waarvan het stimuleren van energiehubs één onderdeel is.
 - Geef ruimte aan initiatieven/projecten die een aansluiting met netverzachtende oplossing bieden.
 - Maak het mogelijk dat (decentrale) overheden kunnen meedenken over de prioritering van de ontwikkeling van (innovatieve) netbeheerdersproducten en contractvormen die netcongestie tegengaan.
2. Neem deze aandachtspunten mee bij het prioriteringsvraagstuk voor netcapaciteit:
 - Geef voorrang aan netbewuste ontwikkelingen: zorg ervoor dat er in het prioriteringskader eisen worden gesteld die netbewust handelen en/of bouwen stimuleren. Hierdoor zouden meer partijen kunnen worden aangesloten binnen de zeer beperkt beschikbare netcapaciteit.
 - Aandacht voor de essentiële rol van warmtenetten: inzet op warmteoplossingen is een belangrijke maatregel om verdere elektrificatie van de warmtevraag - en meer netcongestie - te voorkomen. Warmtenetten zijn wat ons betreft een systemische netcongestieverzachter, en moeten in die hoedanigheid geprioriteerd worden.
 - Zorg ervoor dat er ruimte kan worden gereserveerd voor kleingebruikers, zoals woningbouw. Wij maken ons zorgen dat gebiedsontwikkelingen anders jarenlange vertraging oplopen.

Energie Innovatie

Achtergrond

Innovaties zijn cruciaal om de energietransitie te versnellen en de klimaatdoelstellingen te halen. Bedrijven en kennisinstellingen hebben daarvoor goede randvoorwaarden nodig: mogelijkheden voor testen en financiering, passende regelgeving en sterke netwerken. De provincie Zuid-Holland

faciliteert deze randvoorwaarden, financiert innovaties via fondsen en fieldlabs, en versterkt ecosystemen door samenwerking en kennisdeling.

Belang

De energietransitie is een landelijke opgave met sterke regionale impact. Zuid-Holland is sterk geïndustrialiseerd en kent een groot glastuinbouwcluster. Dit maakt verduurzaming urgent, maar biedt ook kansen voor nieuwe economische pijlers zoals schone energie. Innovaties in geothermie, waterstof, elektrificatie en koolstofreductie zijn noodzakelijk om industrie en glastuinbouw te verduurzamen én om nieuwe bedrijvigheid aan te trekken.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Financiering valorisatie: nationale impuls van €50 mln. per jaar voor valorisatie, om het aantal start-ups te verdubbelen en scale-ups te verviervoudigen.
2. Steun voor permanente instituties: structurele financiering voor innovatie-ecosystemen en fieldlabs (o.a. The Green Village, FLIE, RCSG, Campus@Sea). Vermijd versnippering in tijdelijke consortia.
3. Erkenning innovatie en onderwijs als investering: expliciet erkennen in beleid en CPB-modellen als fundamentele investeringen in toekomstig verdienvermogen.
4. Systematische dataverzameling: nationaal model met actuele data over innovatie en onderwijs, als basis voor beleid.
5. Steun voor innovatieve verduurzaming in industrie en glastuinbouw: maatwerkafspraken, subsidies (geothermie, waterstof) en normering.
6. Ruimte voor ontwikkeling op zee: aanpassing wet- en regelgeving en subsidies (zoals SDE++) voor innovaties in zon-op-zee, golfenergie en pumped storage.
7. Koolstofreductie en -verwijdering: steun voor projecten als Portos, Aramis en fieldlabs voor Direct Air Capture (DAC) en Direct Ocean Capture (DOC).

Regionale Energiestrategie & Elektriciteit (RES-E)

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland speelt een kaderstellende, faciliterende en verbindende rol in de energietransitie, met beperkte maar cruciale wettelijke taken, zoals bevoegd gezag voor middelgrote wind- en zonneparken. De uitdaging ligt in het vertalen van nationale klimaatdoelen naar regionale keuzes binnen de RES, waarbij belangen van overheden, netbeheerders, bedrijven en inwoners botsen.

Belangrijk zijn de balans tussen klimaatdoelen, ruimtelijke inpassing, natuur en draagvlak bij windenergie; het opschalen van zon op dak ondanks financiële en organisatorische drempels; en het zorgvuldig afwegen van zon op veld tegen landbouw en landschap. Daarnaast moet kernenergie als stabiele CO₂-vrije bron aanvullend op zon en wind worden ontwikkeld, met benutting van restwarmte.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. RES: duidelijke governance en spelregels voor samenwerking, structurele financiering van capaciteit, stabiel nationaal kader voor wind/zon, en consistente koppeling met andere dossiers (natuur, landbouw, woningbouw).
2. Wind: heldere normen voor afstand, geluid, slagschaduw en veiligheid om procedures voorspelbaar en eerlijk te maken.
3. Zon: structurele prikkels voor benutting van daken.
4. Kernenergie: rolverdeling overheden, ruimtelijke kaders voor kleine centrales, financieringsmogelijkheden en netaanpassingen.

Laadinfrastructuur (RAL/NAL)

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar duurzame energiedragers in mobiliteit via de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) als onderdeel van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL). Samen met overheden, marktpartijen en netbeheerders wordt gewerkt aan een dekkend netwerk van laad- en tankvoorzieningen.

Belang

De energietransitie in mobiliteit is nationaal, maar de uitvoering vindt regionaal plaats. Als dichtbevolkte en logistiek intensieve provincie speelt Zuid-Holland hierin een sleutelrol. Zonder voldoende infrastructuur en prikkels stopt de overstap naar emissievrije voertuigen.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Herbevestigen en uitvoeren van toezeggingen uit Kamerbrief 26 augustus 2025 over de RAL/NAL.
2. Helder nationaal perspectief voor duurzame energiedragers (elektriciteit, waterstof), inclusief beschikbaarheid, netcapaciteit en rolverdeling overheid/markt.
3. Structurele financiële inzet voor uitvoering NAL.
4. Versnelde realisatie verzorgingsplaatsen langs Rijkswegen.
5. Ondersteuning bij knelpunten zoals netcongestie en locaties voor laadinfrastructuur.
6. Voortzetting fiscaal beleid (vrachtwagenheffing, SPRILA) en duidelijke prikkels.
7. Rijksbrede communicatie en voorbeeldrol in eigen beleid en aanbestedingen.

Warmtetransitie & energiebesparing

Achtergrond

De warmtetransitie en energiebesparing vormen een cruciale schakel in de nationale energietransitie. Zuid-Holland kan met collectieve warmtesystemen circa 50% van de landelijke opgave invullen. Het betreft met name benutting van geothermie en restwarmte. De provincie heeft een faciliterende rol in de ontwikkeling van bovenlokale systemen en ondersteunt gemeenten, maatschappelijke organisaties en bewoners bij energiebesparing.

De uitdaging is groot: wet- en regelgeving is nog niet volledig uitgewerkt, investeringszekerheid ontbreekt, en er is onvoldoende bestuurlijke en technische capaciteit. Zonder sterke voortgang dreigen energiearmoede bij kwetsbare groepen en knelpunten in de glastuinbouw. De koppeling tussen warmtenetten en elektriciteitsnetten is essentieel om netcongestie te voorkomen.

Het nationale MIEK-programma is in uitvoering, met Zuid-Holland als voortrekker. Succesvolle realisatie levert kennis en schaalvoordelen op voor de rest van Nederland.

Wat vragen wij van een nieuw kabinet?

1. Creëer een gelijk speelveld voor warmte in de energiemix; erken warmtenetten als volwaardig alternatief naast gas en elektriciteit.
2. Zorg voor consistent beleid en stabiele regelgeving om investeringszekerheid te vergroten.
3. Verlaag drempels via fiscale voordelen voor duurzame investeringen en hogere lasten op fossiele alternatieven.
4. Waarborg betaalbaarheid van warmtenetten voor bewoners.
5. Versnel regelgeving (een snelle uitwerking van de Wet collectieve warmte wanneer deze is aangenomen in de Eerste Kamer, EPBD-IV) en bied voldoende capaciteit en middelen voor gemeenten.
6. Neem dwingende richtlijnen op voor woningaanpassing en voorkom concurrerende subsidies (zoals voor warmtepompen in warmtenetwijken).
7. Faciliteer koppeling tussen warmtetransitie in glastuinbouw en gebouwde omgeving.
8. Borg ecologische kennis en regelgeving bij isolatie-opgaven (m.n. vleermuizen en vogels).